

Ми їдемо до Фріско

Іван Рябчий

Ми їдемо до Фріско

Якщо ви ховаєтесь, хіба це

не означає, що вам соромно?

Мо Табачнік

Багато років потому вони зустрілися. Це була межа, де сонце переходило в морок...

"Вітаємо, Ігоре!" — "Іншого й не сподівалися... Блискучий захист." — "Прекрасно, Ігоре, ми у вас не помилилися." — "Так тримати, хлопче." Похвали й вітання сипалися зусібіч. Схвильовані друзі та родичі стояли осторонь, не заважаючи науковому панству й богемі обіймати новоспеченого кандидата, ляскати його по плечу, нібито з щирою приязню заглядати в обличчя. Кандидат осяйно посміхався, намагався якомога чемніше відповісти кожному, знайти потрібні слова, не забути, кого запросити на загальний фуршет, а кого — на більш інтимне і, відповідно, дорожче святкування у ресторані "Білий рояль", сьогодні о восьмій. На ньому був темно-синій костюм від відомого київського дизайнера, ніжно-блакитна сорочка, синя краватка й світло-брунатні черевики; у лівому вусі стриміла золота сережка, обличчя — хоча цього ніхто й не помічав — захищав легкий шар макіяжу.

Підійшла тітка Амелія. Легко торкнувшись його ліктя, вона — так схожа на свого кумедного песика Далі — гречно вибачилася перед вельмишановним панством і гаряче зашепотіла на вухо кандидату. Це було праве вухо, без сережки. Тітка питалася, чи вистачить двох кіло чорного кав'яру й чи повезе він пана Латинського, того, що з Монреалю, своїм автом, а чи хай той їде разом з усіма автобусом. Амелія уміла шепотіти так, аби ніхто не почув. Тому й пан Латинський продовжував усміхатися й щось торочити про глобалізацію в канадському контексті навіть коли кандидат, обернувши до тітки своє ледь спітніле засмагле лице, відповів: "З іншими".

Все йшло чітко за заздалегідь складеним графіком. Наукове панство, від якого залежало отримання ступеню, слід було за свій кошт привезти з усіх куточків країни та світу (з Києва приїхала повновида, гонориста пані Алла, що, не вміючи відрізнити іконостас од картини Воргола, писала, відтак, про релігію у призмі мітотворення преси; зі Львова прискакав пан Левко, більш схожий на кубанського козака чи на партизана часів війни 1812 року, ніж на інтелігентного професора-мовознавця; його коронним "номером" було вставляти до промов, зауважень і питань слова, малозрозумілі

пересічній людині, ба більше — пересічному науковцю; приміром — "упредметнення", "нарративна посада", "делегітимація мовних ігор" і багато інших; вже згадуваний пан Латинський з Монреалю — сухий, парфумований джентльмен — поведився, наче яйце Фаберже у звичайному колгоспному інкубаторі; галузь його інтересів була настільки широка, що він скидався скоріше на політика, ніж на кабінетного щура, яким, судячи з його візитівки, мав би бути; були й інші — товсті й худенькі, багатії і злидарі, щиропихаті й сповнені демократичної фальші; все це була наукова еліта — ареопаг освітянства); потім учених гостей претендент на звання мав розселити — і тут враховувалося усе розмаїття смаків: хтось волів жити в радянського типу готелі "Дніпропетровськ", хтось — у патосному, та все ж motelі "Центральний", когось задовольнив би й гуртожиток, а були такі (пані Алла, пан Левко і, звісно, монреальський політик), що потребували люксових номерів у "Гранд-Отелі". Що ж поробиш: науковий ступінь — задоволення не з дешевих.

Услід за Амелією він увійшов до невеличкої кімнати, головне канцелярське призначення якої тимчасово було порозсоване попід стінами; там само стояли й супермаркетні пакети з харчем і трунком; на білому ж столику часів польотів першого космонавта складено було купу одноразового посуду та серветок. Тітка стала розпитувати Ігоря про безліч вельми важливих речей: чи виставити все спиртне одразу, а чи лише половину; чи треба встромляти в бутерброди малесенькі виделки, а чи гості обійдуться і так; чи вести їх фуршетувати зараз, а чи дати хвилин з двадцять на важливі наукові теревені? Організаційні питання миготіли в голові його безтямно, безсенсово, тож він, досі ошелешений нещодавньою понаднатугою захисту, одмахнув рукою від тітки — мовляв, роби як знаєш!

Він покрокував до ліфта, натиснув на гудзик і став чекати. Але ж його не хотіли залишити в спокої. До кандидата підскочила огрядна жіночка в лосинах, що позрадницькому чесно видавали потворність її кривих, одноманітних за формою ніг. Огидність нижньої частини тіла компенсувалася препишною прикрашеністю верхньої: золота на ній було більше, мабуть, ніж у державній скарбниці. "Щось у тобі змінилося", гучним сопрано почала вона. Ігор терпіти її не міг, але вона займала високу посаду в Університеті й мала волохате лаписько в якійсь адміністрації — тож із нею слід було рахуватися. "Ось захистився — і одразу щось змінилося. Я це відразу помітила. Помужнішав хіба", сама ж і зробила висновок вона. "Де тепер робитимеш — там, де й завжди, чи, може, зійдеш до нас, на нашу грішну землю?" — "Я б залюбки, та мені слід подумати", трохи невічливо пробурмотів Ігор. У цю мить розчахнулися двері ліфта.

"Недобре вийшло", думав Ігор, добуваючись до першого поверху. Коли двері прочинилися, він вийшов, купив у автоматі гидотної кави (щоб гидотність відчувалася менше, замовив подвійну) та, перетнувши сталеву-скляну клітку голу, опинився на широчезному ґанку. Ревом оскажених авт гарчав проспект; рідкі пташки харчали хирлявими піснями; шуміли чахлі дерева; навколо весело гомоніли студенти, ще не збуджені тривогою невтримної сесійності.

Він пив каву й думав про себе. Ось ще один етап кар'єри. Він заробляв багато

грошей — але потребував більшого. Багато — то для побуту та іміджу, недостатньо — для просування вперед. Це була наче невгамовна спрага — ненависть і прагнення самозвеличення. Допивши каву, він пожбурихв пластикoвий стаканчик в урну, дістав з кишені цигарки й запалив. По-справжньому, серйозно палити почав лише місяць тому — напруга перед захистом виявилася аж надто нестерпною. Він на таке не очікував. Тепер намірявся кинути.

Спостерігав за навколом. Пишно вдягнені студенти, шикарні авта. І наче мрія, наче сон: до ґанку під'їхав лімузин. Ніколи ще Ігор не бачив тут такої машини. Навіть тут, біля святині модерної буржуазії — юрфаку — лімузини видавалися шаленою розкішшю. Від знервованості він зламав цигарку. Див на світі не буває, — терапевтично запевнив себе. Дверцята тим часом прочинилися...

Ігор стояв трохи осторонь, тож Лі не одразу його помітив. Вийшов, як завжди трохи незграбний, але цього разу елегантно вдягнений, із засмаглим обличчям, на якому глибинно-чорним вугіллям зяяли вузькі азіатські очі. Насправді Лі не був чистим азіатом. Народився і виріс він тут. Лі мало не крокував повз Ігоря, та раптом щось змінилося у світло-брунатному, по-голлівудські блискучому лиці, пройшла якась хвиля — незрозуміло, чи то радості, чи смутку.

"О! Це ти... Я запізнився, вибач".

Удар був нижче поясу. Вони не бачилися півтора року. Ігор гадав, що й не побачаться. Чи сподівався?

Лі поїхав на стажування до Японії. Те, що було перед цим, вартувало б роману на кількaсот сторінок — психологічного, в дусі Достоевського, або ж психоделічного, в дусі Тімоті Лірі — але роман вийшов би невдалий і комерційно не вигідний, бо не мав гепі-енду й якогось путнього, доладного сюжету. Тому й не був написаний.

... знов іде дощ. Лє вже цілий місяць. Асфальт і бетон не чинять спротиву негоді. Лі мешкає у четвертому під'їзді, біля арки. Джон перестрибує калюжі, намагаючись не замочити цнотливо-бежевих шкарпеток і не занурити — крий Боже! — сандалії із справжньої, дуже кошовної шкіри у воду. Йому трохи дивно, що на нього ніхто не звертає уваги: авжеж, у цьому буденному одязі він — такий, як всі. Це неприємно; він — Джон; це, звичайно, не його справжнє ім'я, але йому подобається так себе називати. Це наче виклик, хоча насправді все це безглуздо, і він прекрасно це усвідомлює.

Лі відкриває двері майже відразу, наче чекав під замком, вичікував, згорнувшись по-песячому в клубок. Він, як і Джон, у футболці — білій з якимсь червоним ієрогліфом (на Джоні облізла сіра тішортка з секунду) — та в спортивних штанах (Джон теж у спортивних — але шортах; на ньому все вкорочене — щоб привернути більше уваги до тіла). На обличчі Лі то спалахує, то зникає ніякова посмішка.

"Заходь..."

"Привіт. Не чекав?"

"Та ми ж домовлялися..."

Його мова якась ніби розгублена, тремтлива, як струна під вітром. Він то проникливо, то осяйно дивиться Джонові в очі, то відводить погляд і встромлює його в порожнечу простору, де, як добре розуміє більш досвідчений Джон, є лише його, Джонова, відсутність — і більш нічого.

"Я купив у супермаркеті курку, будемо готувати..."

"Знову!"

... ішов сніг, курка стояла прохолола, отрутою декадансу випаровувалося вино, а в сусідній кімнаті вони слухали рок і читали Шестова.

... "Але вино інше. Ти казав, що надаєш перевагу білому напівсухому".

"Воно до курки краще".

"От бачиш. Тож сьогодні я вгадав. Пішли на кухню".

Лі відразу ж узяв ініціативу в свої руки. Принаймні так думав він.

... "Ти нічого такого не проґавив. До речі, виглядаєш чудово", Ігор намагався не виказати свого хвилювання.

"Дякую. Ти теж нівроку. Гарний костюм".

"Гарне авто", парував кандидат. "Ти що, у лотерею виграв?"

"Майже". Посмішка Лі була ще привабливішою, ніж два роки тому. "Пам'ятаєш дядька-художника?"

...квартира Лі — то справжня галерея. Величезна кількість полотен. Як придивитися — усі однотипні. Це легко пояснюється — малювала їх одна й та сама людина. Вік, дядько Лі — був таким-собі маляром-передвижником, бо постійно звідкись кудись їхав, і знайти його було неможливо. А племінникове помешкання було для нього чимось на кшталт запасного аеродрому: як що — зась сюди й перебути. І картини, що не вміщуються у майстерні, можна порозвішувати на стінах племінникової квартири — хлопець не проти, навіть пишається. Вік був низенький на зріст, небалакучий, успіхом у жінок не користувався, зате мав хист — і це мало окупитися.

... "Пам'ятаю. Аякже. Чудовий маляр".

"Був. Помер".

...

"Боже..."

...

"Як же це! Він же ще молодий!"

"Авіакатастрофа. Чув, у Росії два літаки впали?"

"Ні, я не дивлюсь новин... Співчуваю. Це був справжній митець... Та до чого тут

це?"

"Напередодні він гостював у Німеччині. Їздив на якийсь перформанс до Дюссельдорфу, а там познайомився з таким-собі Фріцем. Той Фріц просто закохався у його роботи. Справжнісінький бюргер із Швабії. Свиною розводить чи лам — не знаю. Головне — багатющий, як Крез. Вік заскочив до Москви, потім хотів дістатися до Ростова, на відкриття персональної виставки... Не долетів..."

"Шкода. Навіть не віриться, що таке сталося..."

"І все ж. А тепер за великі гроші цей шваб і його ліпший друг із Заарланду скуповують дядькові полотна. До того ж у Ростові звістка про трагедію перетворила експозицію на мітинг. Так що тепер я живу саме на це. От продав дві композиції з циклу "Акваріуми" — і купив це авто. А перед цим за ціною портрету в стилі ню вступив до Кембриджу".

"Серйозно? Нічого собі! Так, Вік став справжнім Матіссом. Жаль, що лише після смерті".

... "А тобі не шкода їсти нещасну курку?", Джон іронічно позирнув у бік нахиленого над сковорідкою Лі.

"Ні. Ти ж їстимеш".

"Ти хочеш взяти за приклад мене? Не вартує".

Джон нарізав цибулю, повідкривав пакетики зі спеціями. Залишилось помити склянки й відкоркувати пляшку. Йому стало спекотно, й він зняв з себе футболку. Біле, хирляве тіло мармурово сяйнуло на тлі блакитних кахлів.

Лі зачудовано дивився на нього.

"Гей, займайся краще куркою! От тобі цибуля, ні в чому собі не відмовляй", Джон тиснув у руки Лі дошку з нарізаною цибулею.

... "Тобі що, подобається Rammstein? Чи то лише в цілях мовної практики?"

"Ні, чому ж? Я дістав роздруківку їх текстів. Мені подобається те, про що вони співають. Дивися: я твій вершник, ти мій кінь".

"Ні, що, правда, так і співають? Да-а... Знаєш, у мене з німецькою дивні стосунки. Кількаразово намагався вивчити її — і все не виходило. Хоча запал був..."

Джон лежить на ліжку, Лі сидить поруч у кріслі. Між ними піонерська відстань. Зі світла лише квола лампа на столі й місяць. Сьогодні він напрочуд осяйний і повний.

"Люблю повний місяць. Всередині я вампір. Точніше, хочу бути вампіром — чекаю, поки хтось укусить. Мені нудно в світі людей. Я б і душу продав, якби хтось купив. Але не купують".

... "А як твої справи?"

Лі торкнувся плеча кандидата. Той злегка здригнувся. Вони привертали аж надто багато уваги.

"Пішли всередину. Там розповім".

"Каварня зовсім не змінилася", зауважив Лі, коли вони увійшли до буфету на нульовому поверсі. Йшла пара, тож народу в каварні було небагато. Ігор замовив дві кави з лимоном без цукру і два порізані банани. "І ти теж", додав Лі.

"Ні, я змінився", опустивши очі, заперечив Ігор.

"У чому?"

"Багато в чому".

...хтось увімкнув магнітолу. З динаміку закричало щось юне й безкомпромісне.

"Розумієш", почав Ігор, "я роблю кар'єру. Багато чого досяг..."

Усмішка на ліновому обличчі бліднішала.

"Редагую, друкуюсь, перекладаю, створив власний імідж. Розкрутився".

"А я повернувся з Японії", вставив Лі.

"Бачу. Гарно там, мабуть. Знайшов собі японку?"

... вони поступово п'яніють. Лі каже:

"Оце, чекаючи на тебе, забув покупатися. Ти не проти, як я піду обполоснуса?"

Джон уважно вдивляється в обличчя Лі, ніби починаючи щось усвідомлювати.

"Іди".

"Я швидко", кидає Лі і квапиться до ванної, на ходу роздягаючись.

Джон напружується. Так, отже, мета запрошення вочевидь інша. Він не п'яніє. Аби він сп'янів, треба набагато більше.

Він підводиться і йде до великої кімнати. На всіх стінах, окрім однієї, де стоїть меблева стінка — полотна Віка. Повсюдно книжки. Більшість — по дві: оригінал і переклад російською. Джон гепається на канапу й бере до рук перше-ліпше: Гессе. Добре. Це він привчив Лі до Гессе. І до Ніцше. І до Набокова. Джон не читає. Він думає крізь книгу. Текст плавиться у його руках.

Виходить Лі. Спочатку Джон не бачить, лише чує. Він увесь зібгався на канапі, напружився. Дивно — стільки разів це було, а тепер він не знає, що коїти: згодитися чи піти. Згодитися — це спокуса, а піти — ще більша. Джон розуміє, що у Лі це вперше, тож відчуває себе якось по-новому, і не можна сказати, що комфортно.

Ось тепер він його бачить.

... Лі вдивляється у Ігореві очі. Не бачить нічого, лише переляк.

"Послухай..."

До каварні вривається дівча в блискучому топі, джинсовій спідничці та сандаліях на височенно-хижих підборах.

"Поз-до-ров-ля-ю!!!", голосно вигукує вона, аж жахається жіночка за шинквасом. Кидається на шию Ігорю й цмокає в щок. "Мій козлику!"

Лі віддалено розгублюється. Щось, наче туман, миготить у Ігоря в голові.

"Ні...", пробує спекатися дівчини він, але вона чіпко вхопилася за нього й розцілює усе обличчя. "Припини!"

... "Ну що, ти вже підеш? Чи залишишся?"

"Мабуть, піду".

Місяць нишкне на дні кімнати. Лі вимикає світло. Вони йдуть через темну квартиру. Наміри причаїлися страхіттям по кутах.

... Лі гарний. Не дуже м'язистий, зате стрункий і безволосий, наче антична статуя. Шкіра тендітно-золота. "Піти" стає вже не спокусою, а безглуздям. Мовчки він сідає поряд із Джоном.

Джон умикає телеприймач. Спочатку бездумно перемикає канали — а їх багато, дуже багато. Згодом зупиняється на знайомій картинці. "Службовий роман". Цей фільм він знає на пам'ять.

"Знаєш, у мене іноді виникають дивні думки", здалеку, ніби з іншого виміру, доноситься голос Лі.

"Які саме?"

... "Це Інга. Інго, це Лі, давній приятель",

"О, вибачте, дуже приємно. А я вас не бачила на захисті. Ви разом училися".

"Так. Тобто ні... Я запізнився".

"Лі, Інга — моя наречена".

І щось обірвалось у навколi, наче вимкнули буття і лишили світ напризволяще.

"Зрозуміло. Джоне, взагалі-то я приїхав, щоб запросити тебе. У мене післязавтра день народження".

"О, та це ж просто чудово!", захоплено скрикнула Інга.

"Я забув..."

"До речі, чого ви... ти називаєш мою лапуську Джоном?"

"Бо він і є Джон. Завжди так його називав".

Лі пронизує гострим поглядом хмаровиння Ігорових думок.

"Чуєш? Ти для мене назавжди залишишся Джоном".

... нарешті вони дісталися дверей. Світло з кухні заливало їх жовтим багаттям. Джон різко обернувся і притис Лі до себе. Його губи уп'ялися в губи Лі, пальці стисли светр. Від обличчя він спустився нижче й почав пестити шию. "Не треба", пручавсь був Лі. Але щось м'яке й бажане було в тому пручанні.

... "Ну, такі..."

Він не міг це вимовити.

"Цікаво. І що далі?"

"Ну, не знаю... Може, спробуємо... вірніше, це я хочу спробувати, мені цікаво. Розумієш, тоді я щось відчув... А ти ж відомий... ну..."

"Хто? Відомий хто?"

"Знаєшся на цьому... ну... не знаю. Гуру, як ти сам кажеш. Чи не так?"

Лі присунувся ближче до Джона. Їх руки торкнулися стегон.

"Ну, лягай...", приречено мовив Джон.

Але того вечора у Джона нічого не вийшло. Точніше, був запал, було спітніле вовтузіння тіл на спекотному ліжку, й місяць сяяв так само, точнісінько так само. Було й вивершення, були й миті спочинку, була й конденсація великого в малому. Але у Джона не вийшло. Він не мав натхнення. Він думав про інше. Найбільшим його прагненням було спекатися душі й фізичної оболонки, стати всюдисущим нічим, бачити, сприймати водночас усе, усвідомлювати кожен мент, кожен текст, кожен звук. Він пестив тіло Лі люто, наче шмагав пестощами. Він думав, Лі не сподобається; він хотів, щоб йому не сподобалося — аби Лі не став таким, як він. У цей акт він вклав усе шаленство, на яке лише був здатен — і швидко видохся.

Лі проводив його до будинку й тримався на пристойній відстані. Лі не став цілувати Джона, він був знічений і потомлений. За місяць він мав їхати до Японії. Через три дні Лі знову запросив Джона до себе — їсти курку.

... монреалець якраз щось торочив про постмодерні віяння у Квебеці, пов'язані з французьким впливом. Ігор увійшов, тримаючи за талію Інгу. Всі чекали лише на нього, щоб піти на фуршет. "Ну, де ти був, янголе!", докірливо шепотнула тітка Амелія. Ігор не відповів. Він став надолужувати пропущене — підійшов до пана Левка, закинув щось малозрозумілим науковим сленгом, потім — до пані Алли, якій висловив своє захоплення її останньою публікацією у Вашингтоні, і так до всіх, потішаючи кожного окремо, як того вимагає неписаний етикет субординованих еліт.

Задзеленчав мобільний. "Вибачте", осяйно посміхнувшись, мовив до когось Ігор. Він відійшов до вікна. "Так? Слухаю?" — "Це я...", Лінів голос. "Ага...", якимось несвідомо відповів Ігор. "Джоне, у мене два квитки на літак до Фріско — я продав ще кілька картин. Я хочу, щоб ми з тобою полетіли до Фріско. За все платитиме Фріц. Ти чуєш? Слухатимемо Rammstein..." Зв'язок обірвався. Джон подивився на екран — так і є, закінчився заряд.

"Хто це був, милий?"

"Не має значення... Люба, я їду до Фріско".

Азов, 12-17 серпня 2004

Джон Хорсич